

Un nou menhir al parc del montnegre i el corredor

Robert Leonart i Casadevall *
Imma Bassols i Fernández *
Daniel Daví i Salvanyà *
Oriol Font i Cot **
Antoni Lou i Martínez *

* Secció Arqueològica del Museu de Mataró

** SERP Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques, Universitat de Barcelona

La situació del menhir sobre l'afiorament rocós li confereix un aspecte quasi aeri i basculant.

La troballa

Durant l'estiu del 2011, Teresa Benet, guarda forestal del Parc del Montnegre i el Corredor, en el curs dels treballs de senyalització d'un itinerari de bicicletes de muntanya, va observar una gran pedra granítica que per les seves característiques semblava un menhir. La notícia ens va arribar a través d'en Dani Rangil, qui ens hi va portar (1). El menhir es troba just sobre l'esquena d'ase de la carena que baixa des del Turó de la Pera, que és el punt més elevat del sector amb 498 m d'altitud. Precisament potser cal buscar l'origen d'aquest topònim en la *Pera* o *Pedra* que amb tota probabilitat es referia al menhir. Dita carena finalitza a la vall per on discorren les aigües provinents del torrent del Corredor i de Ca l'Arenes, essent la casa més propera Can Freginals en terme de Llinars del Vallès. Aquest mas dóna nom al

menhir, que es troba dins el terme veí de Vilalba Sasserra.

Les seves dimensions són de 2,20 metres de llarg per 1,15 metres d'ample i 0,40 metres de gruix. S'hi aprecia el treball de retoc i poliment que aconsegueix uns caires arrodonits i suaus. La forma més ampla de la base es va aprimant a mesura que arriba a la part superior, que es presenta de forma lleument apuntada. Actualment aquesta part distal està trencada, així com, probablement, també un dels laterals de la base. Per la forma correspondria al tipus de menhir estel·liforme. Sembla que podria tenir una inscultura, atès que s'aprecia un solc artificial a la part visible de la cara que actualment reposa a terra, aspecte que es podria confirmar si un dia es drecés la pedra.

A 4 metres en direcció est hi ha una fita d'època moderna amb la lletra C gravada en una de les cares, seguida d'un altre caràcter que ha estat repicat i ara és il·legible. Aquesta fita es troba al lloc de la carena i deu marcar un límit entre propietats.

Els menhirs com a elements senyalitzadors

Des de la prehistòria fins als nostres dies ha existit el costum del marcatge i senyalització del territori, ja sigui en el sentit de delimitar una àrea de població, un espai sagrat, el límit d'un terme municipal o bé una propietat.

En el Projecte de Recerca sobre el poblament prehistòric de la Serralada Litoral (Maresme-Vallès Oriental) hem treballat, a més d'altres sectors, l'àmbit del Corredor, i hem recollit el màxim de referències sobre els jaciments, revisant-los i realitzant-ne noves planimetries i aixecaments topogràfics. A part dels ja coneguts, com el menhir del Pla de les Bruixes o de la Gauxa a Collsacreu, el de la Pedra Llarga a Dosrius, el dolmen de Pedra Arca, les lloses caigudes del dolmen del Trull a Vilalba Sasserra i la Pedra Gentil de Vallgorguina, es varen posar al descobert unes altres possibles lloses megalítiques al Coll de Ca l'Arenes i un dolmen inèdit del tipus *petita galeria catalana* a Ca l'Arenes, dins el terme de Dosrius. Com podem veure en aquest inventari, és palesa la coexistència entre dòlmens i menhirs, cosa que convida a

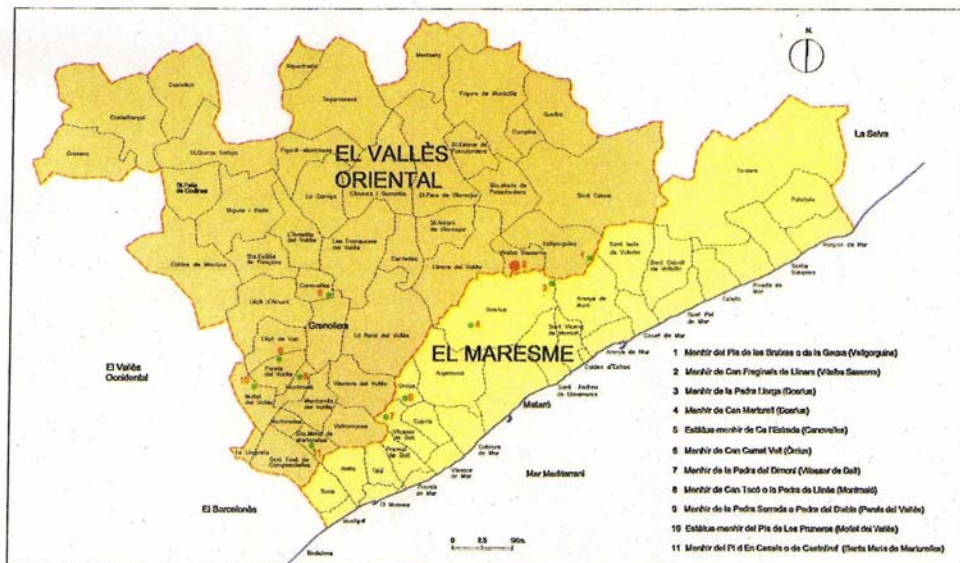
pensar en una senyalització del territori, així com en una voluntat de preservació d'espais sagrats constituïts per monuments funeraris.

La tradició històrica ens diu que per a l'atermenament de finques rústiques es dreçaven fites o mollons. Per a la mateixa finalitat s'haurien utilitzat en èpoques posteriors algunes pedres dretes o menhirs, i els mateixos dòlmens haurien servit també per senyalitzar termes municipals, com seria el cas del dolmen de Pedra Arca, que separa Llinars del Vallès i Vilalba Sasserra.

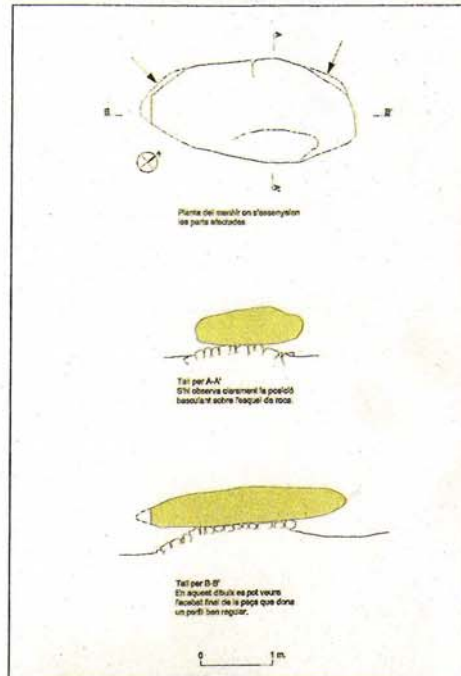
Per aquesta raó cal anar amb cautela a l'hora de classificar una pedra dreta com a menhir prehistòric. La millor manera de determinar-ne l'antiguitat és la confirmació mitjançant una excavació arqueològica, però també hi poden ajudar la presència de gravats o inscultures, que es conegui d'antic, la situació dins una zona dolmènica, la

A la cara superior s'hi veu clarament el treball d'abrassió i pulimentat que donen el resultat final a la peça.

Planta i seccions del menhir de can Freginals de Llinars (situat dins el terme municipal de Vilalba Sasserra)

Aspecte del menhir recolzat sobre l'esquena d'ase o petita carena que baixa del Turó de la Pera.

situació topogràfica, la morfologia i el fet que es presenti o no isolada en relació a rocams naturals amb què es pugui confondre. En el nostre cas, i a manca d'una excavació, sembla que per la forma, per la seva situació carenada, per la possible presència d'un gravat i pel fet que es trobi isolada a molta distància dels afloraments rocosos més propers, es pugui classificar com a menhir prehistòric.

L'escapçament de la part superior i més afuada, probablement deguda a l'acció d'antics picapedrers.

Cal fer notar que hi ha altres referències publicades sobre possibles menhirs propers als que hem esmentat, i que nosaltres, en principi, descartem com a monuments prehistòrics per les raons que acabem d'esmentar.

Els menhirs dins el context arqueològic català

La presència de menhirs es fa evident sobretot en zones costaneres del Principat i en concret en les depressions Litoral i Pre-litoral, des del Vallespir oriental i l'Alt Empordà fins al Maresme-Vallès Oriental, essent més escassos en els altiplans interiors i als Pirineus. Habitualment es classifiquen en tres tipus segons la morfologia: els fal·liformes, els que tenen forma d'estela o estel·liformes i els antropomorfs, també coneguts popularment com a *frases* (2). També caldria esmentar les anomenades *estàtues-menhir*, com la trobada a Ca l'Estrada de Canovelles a començaments del 2004, durant l'execució de la Ronda Nord de Granollers, o el gran menhir antropomorf del Pla de les Pruneres a Mollet del Vallès, amb decoració esculpida en baix relleu amb la representació de la cara i altres elements que podrien formar part de la vestimenta. Aquesta estàtua-menhir assoleix els 5 metres d'alçada i les 6 tones de pes i tindria paral·lels amb l'estela de la Sitja del Llop al Pla de la Calma del Montseny, amb la Pedra de Llinàs de Montmeló i amb el menhir del Pi d'En Casals o de Castellruf a Santa Maria de Martorelles. Es va trobar l'abril del 2009 durant les obres de construcció d'un pàrquing a 10 metres de fondària. (3)

Alguns menhirs presenten gravats d'origen prehistòric, com ara antropomorfs amb els braços i les cames en arc i, sobretot, cassoletes o cupuliformes units per reguerons, que es localitzen des de l'Empordà, passant per les Gavarres, fins arribar a les comarques del Maresme-Vallès Oriental. En aquest darrer sector trobem el menhir de Can Tacó o Pedra de Llinàs a Montmeló, amb una inscultura en forma de jou, i el menhir del Pi d'en Casals, desplaçat del seu lloc original i avui a la plaça de Santa Maria de Martorelles, que presenta la particularitat de tenir un gravat idèntic al de Can Tacó i al del menhir dels Palaus a Agullana (Alt Empordà).

Vista de la base del menhir tallada parcialment.

Els grups humans que construeixen dolmens i aixequen menhirs formen l'anomenada *societat megalítica*. En el cas de les nostres comarques, això s'esdevé a partir del Neolític final, quan s'ocupa de nou la muntanya i es realitza un ritual funerari basat en enterraments col·lectius d'inhumació del tipus galeries catalanes, que perduraran fins a l'etapa anomenada Calcolític. En aquesta època apareixen els primers objectes de coure, or i plata que conviuen encara amb els vells instruments de pedra. Tot aquest procés se situa durant el tercer mil·lenni abans de la nostra era.

El megalitisme, un bé patrimonial

A l'interior del parc del Montnegre i el Corredor trobem un ric patrimoni natural, històric, arqueològic, etnogràfic, arquitectònic i social que està essent cada vegada més estudiat i divulgat. En els darrers anys, una sèrie d'esdeveniments han posat en valor el patrimoni arqueològic d'aquest territori. D'entre ells, cal destacar la descoberta, excavació i restauració del dolmen de Ca l'Arenes, que ha projectat la difusió de tot el context megalític del parc, i ha encoratjat la continuïtat de la recerca que ja havia començat d'uns anys ençà amb el Projecte endegat pels signants d'aquest article.

Avui hem parlat del nou menhir de Can Freginals, que s'afegeix al que ja comença a ser un nombre inventari megalític. Aquesta nova descoberta ens suggereix que el Montnegre i el Corredor guarden encara, embardissats en el bosc, vestigis que ens parlen dels grups humans que ja poblaven aquests territoris durant la segona meitat del tercer mil·lenni aC. És del tot convenient preservar-los per a les generacions futures com a patrimoni de tots.

- 1 Ens varen acompanyar fins al lloc Dani Rangil, Joan Argelaga, Montse Garí i Mireia Latorre.
  - 2 Tarrús, J. i Chinchilla, J. (1992): *Els monuments megalítics*. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 37. Sèrie: Guies núm.17.
  - 3 Fortó, A.; Martínez, P. i Muñoz, V. (2005): *L'estàtua-menhir antropomorfa de Ca l'Estrada (Canovelles, Vallès Oriental)*. Cota zero, 20.
- Maya, A.; Martínez, P. i López, J.B. (2010 en premsa): "Esteles i menhirs: novetats entorn l'art megalític de Catalunya". *Cypsela*, 18. Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona.
  - Martínez Rodríguez, P. (2011): "La estàtua-menhir del Pla de les Pruneres (Mollet del Vallès, Vallès Oriental)". *Complutum*, vol. 22 (1). Universidad Complutense de Madrid.